

IRODALOM.

A JERUZSÁLEMI TALMUD ÚJ KIADÁSA.

(Luncz A. M., Talmud Jeruschalmi (תלמוד ירושלמי), Traktat Berachoth, erste Lieferung: Abschnitt I—V (48 Blatt, folio). Nach Hss. und ältern Ausgg. ediert, kommentiert und mit Quellen- und Parallelstellen-Nachweis versehen. Jeruzsálem 1907. A szerző nyomása és kiadása.)

A babilóniai talmuddal szemben kettős balsors érte a jerusalmit. Bár szerkesztése több mint egy századdal előbb történt, az előbbi mégis annyira a háttérbe szorította, hogy az első gáonok előtt teljesen ismeretlen volt. Szaadja gáon, a karaita Salmon által figyelmeztetvén, hozta először Babilóniába és állandó helyet biztosított neki az ottani főiskolákon. Innen vette útját később Spanyol- és Franciaországba. De azáltal, hogy nem nyulik vissza közvetlen hagyományra, nemcsak a megértése vált nehezzé, hanem szövege is szenvedett. Még többet szenvedett a szöveg pontossága később, midőn tanulmányozása mindinkább hanyatlani kezdvén, a másolatok tudatlan másolók által eszközöltettek. R. Salamon ibn Adreth már a XIII. században panaszkodik: (שו"ת המיוחסות להרמב"ן) »A jerusalmit csak úgy hemzseg a hibáktól.« Joggal teszi hozzá Frankel: (מבוא הירושלמי 136 b) »És a nyomtatott szövegekben ezen baj még fokozódott.« Ezen a téren még sokat lehetne tenni, ha a rendelkezésünkre álló anyag, a kéziratok és a ראשונים-nál idézett helyek is tekintetbe vétetnének. Vajjon megtette ezt Luncz? Sajnos, nemmel kell felelnem. A Vatikánban és a British Museumban őrzött kódexek rendelkezésére állanak, egy harmadik Leydenben létezik, de ez nem vétetett figyelembe; továbbá a velencei editio princeps 1520-ból és az amsterdami (talán kéziratból kiadott?) kiadás 1710-ből. Tehát nem egészen érthető előttem, hogy miért vette alapul a velencei kiadást. De ez még megbocsátható. Megbocsáthatatlan azonban, hogy minden indokolás nélkül megváltoztatja a

10 b fenn. אִין אִומֵרִי בֵּרְכָה פֶּסוּק, ezt ő így magyarázza: nem mondanak a berákha előtt verset. Lunz itt is elferdíti a szöveget. Egy párhuzamos helyen תַּעֲנִית 66 c lenn a következő áll: אַחֵר בֵּרְכָה פֶּסוּק... Már most mit csinál Lunz ezen אִחֵר־ral. A helyes magyarázatot itt is רַאבִיָּה (4a) szolgáltatja: nem fejezik be a בֵּרְכָה-t פֶּסוּק-kal. Lunz kiadásának olvasatját nem csonkította volna meg, ha u. o. 50 c-ben levő helyet átnézte volna. Az általa zárjelbe tett אִמֵרִין eredetileg אִמֵרִי = יוֹסִי = אִמֵרִי volt, de a tudatlan másoló a rövidítő jelt ם-nek olvasta, így lett belőle אִמֵרִין.

45 a 20. sor. Az elferdítés szükségtelen volt. Legalább a וְאִומֵר-t törölnie kellett volna. »És mondják«, ez csak nem tartozik a בֵּרְכָה szövegéhez. És mire való azután 22. sorban az ismétlés? Szóval nem hagyott ép helyet a jerusalmin, s még hozzá vétkezik nyelvezete ellen. De erről más alkalommal.

Ha Lunz úr ezen az úton fog haladni, akkor teljesülni fog Frankel jóslata: Egy új jerusalmit fogunk kapni.

Jeruzsálem.

DR. GRÜNHUT LÁZÁR.

Kitünő munkatársunk végleges ítéletéhez sajnálatunkra nem csatlakozhatunk. Anélkül, hogy a részletek vizsgálatába bocsátkoznánk, megengedjük, hogy az új kiadásban is vannak balfogások. Kritikai kiadás egyszerre nem jön létre, a babliból sincs még ilyen. A méltányos szempont a megítélésnél az, hogy mutat-e a Lunz-féle kiadás haladást? Erre csak igennel lehet felelni. Nemcsak a kiállítás szép, hanem egyszerű és világos kommentárral van ellátva és általában sok tekintetben kezelhetőbb a közkézen forgó krotoschini kiadásnál. Mindezen okok alapján az új kiadást a legmelegebben ajánlhatjuk olvasóinknak. Vegyék meg, hogy megjelenése teljesen biztosítva legyen. (Szerk.)

AZ Ó-BUDAI HITKÖZSÉG TÖRTÉNETÉBŐL.

Adalékok az ó-budai hitközség és chevrák történetéhez. Írta *Bató J. Lipót*. Budapest 1906. Különlenyomat a Magyar-Zsidó Szemle 1906—7. évi folyamából.)

E füzet írója szeretettel csüng hitközségén, melynek hitoktatója. Ezen érzelméből ered, hogy immár évek óta rendezgeti hitközsége levéltárát és belőle egyet-mást közzétett. Meg-